

דאליזזר

עלון לשבת קודש

דברי מחשבה והלכה, ומהנעשה בבתי הכנסת

להצלחת כל התורמים לעלון, הם ובני משפחותיהם יתברכו בכל הברכות והישועות

נושא השבוע: ברכות שונות (ה)

ההפטרה: "דברי ירמיהו" (ירמיה א')

כב' תמוז תשפ"ה 1584 (שנה ל')

פרשת פנזוס - שבת מברכין

העלון השבועי מכיל מידע הלכתי מפתיע ווידעני לעניין ברכת "בורא פרי הגפן"

ראש חודש אב יחול אי"ה בשבת הבאה מולדו ביום שישי בשעה 11:42 ו- 5 חלקים

"ונסכיחם חצי זהב לפר ושלישת זהב לאיל ורביעת זהב לכבש יין זאת

עולת חודש בחדשו לחודש השנה" (כז, יד)

בזמן שבית המקדש היה קיים היו מנסכים יין על גבי המזבח, אולם כיום שאין לנו ביהמ"ק כיצד ניתן לקיים מצות ניסוך היין?

נאמר בגמרא יומא (עא.): אמר רבי ברכיה: "הרוצה לנסך יין על גבי המזבח, ימלא גרונו של תלמיד חכמים יין". מה כוונה?

הרוצה לקיים מצוות ניסוך היין בזמן הזה יעסוק בלימוד תורה ומתן כבוד לתלמידי חכמים, שכן הם בלימוד התורה נחשבים למקום שכינת ה' ומהווים תחליף למזבח שאיננו.

בגמרא ברכות (י:) נאמר: "אמר רבי יוסי ברבי חנינא ... כל המארח תלמיד חכם בתוך ביתו ומהנהגו מנכסיו, מעלה עליו הכתוב כאילו הקריב תמידין". ובגמרא כתובות (קה:) נאמר: "כל המביא דורון לתלמיד חכם כאילו מקריב ביכורים". והעושה כן מעלה עליו הכתוב כאילו מדבק בשכינה, ומי שאינו עושה כן- אינו רואה סימן ברכה לעולם.

וכפי שהיין המצוי בחביות מתיישן ומשתבח עם הזמן, כן תלמידי חכמים השוקדים באוהלה של תורה מתעלים ומשתבחים בהריפותם ובחכמתם.

"וביום הזכורים בהקריבכם מנחה חודשה לה' בשבועותיכם... מלכד עולת

התמיד ומנחתו תעשו תמימים יהיו לכם ונסכיחם" (כז, כו-לא)

"תמימים יהיו לכם ונסכיחם" - מכאן למדו רבותינו שיין שהעלה קמחין (עובש) פסול לנסכים. (רש"י)

ולמה נכתב דין זה בהקשר לחג השבועות? לפי שהיין נמשל לתורה וחג השבועות הינו זמן מתן תורתנו. ולמה נמשל היין לתורה? מובא בגמרא עבודה זרה (לה.) על הפסוק בשיר השירים "כי טובים דודיק מיין" -

אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה: "ריבונו של עולם, ערבים עלי דברי דודיק יותר מיינה של תורה", כי מי ששותה יין טוב וחזק משתכר עד שנכנסת בו השמחה ומרגיש כאיש אחר, הן לימוד התורה עליו נאמר:

"פקודי ה' ישרים משמחי לב", התורה מחלחלת לליבו ומוחו עד שמשתנה ונהיה לאיש אחר, בעל שאיפות

נעלות יותר ולב חדש נולד בתוכו.

על כן ביום מתן תורה ראוי להזכיר שכמו שהיין שהעלה עובש פגום להקרבה כן לימוד התורה צריך להיות

טהור ונקי ובכוונה רצויה שתעלה את האדם במדרגתו הרוחנית להיות בן תורה אמיתי. (בארות יצחק-במדבר)

מעשה שהיה

כששותים לא נוהגים!

מאז ומתמיד היה נפתלי אומר לילדיו שיזהרו בחציית הכבישים ולקטנים יותר הוא

ע"פ "אור החיים" אופק תל אביב * לא לעיין בזמן תפילה * שקיעה 7:47-7:44 * סוף זמן ק"ש 8:34-8:36

ציאת שבת: 7:27

ציאת שבת: 8:18

ציאת שבת: 9:12

מזכיר לא לחצות לבד, אבל קרה שהוא חצה את הכביש קצת בפזיזות. השעה היתה דקה לשש והוא רצה להספיק להגיע לדואר. מרחוק הוא הבחין במכונית מתקרבת ונראה היה לו שהוא יספיק לחצות את הכביש במהירות. הוא חצה את הכביש, המכונית בלמה ובכל זאת התאונה לא נמנעה. וכך במקום להגיע לדואר, הוא מצא את עצמו על אלונקה בחדר מיון מועבר משם למחלקה האורטופדית. הכאבים ברגל הציקו לו, חולשה ותשישות אפפו אותו, אולם יותר מכך היו לו נקיפות מצפון וכאב לב, הוא ידע שהוא אשם והתנהג בפזיזות. התברר כי הרגל נחבלה בצורה קשה ולא היה ברור אם יוכל ללכת ואם כן כנראה שיצלע די בכבדות.... אח"כ התברר כי הנהג הפוגע שתה הרבה יין קודם נסיעתו ונסיעתו היתה בהתאם אבל זה לא יכל לשנות את המצב ואת הפציעה.

בזמן שהתפלל תפילת שחרית עת היה בתפילת הלחש נכנסו הרופאים לחדר. "נמשיך הלאה, אח"כ נחזור לכאן" – אמר אחד הרופאים. לאחר חצי שעה הם שבו ובדקו את מצב הרגל.

לאחר שעה חזר שוב הרופא השני ושאלו: "למה לא יכולת להפסיק? מה עשית? מהי התפילה הזו? מהן הקוביות האלה?", מבול של שאלות נחת עליו, הוא זיהה את המבטא הרוסי הבולט.

בתחילה הוא ניסה לפטור אותו בתשובות סתמיות ואם הוא חשב שכמה תשובות יניחו את דעת הרופא הוא טעה. מאוחר יותר הוא הציע לרופא לפנות לארגון העוסק בענינים אלו. אולם הרופא נרתע ואמר: "אני לא מתכוון ברצינות, סתם, למה אתה ממלמל משהו בכל פעם שאתה אוכל? וכשאתה לומד מה הדנדודים הללו? גם אני יהודי, מה ההבדל בינינו".

נפתלי ניסה להשיב לו כפי הבנתו וכך היה הרופא נכנס לחדרו בכל פעם לאחר שהעומס של המשמרת שלו פחת שואל מקשה ומקשיב לתשובות.

"שלא תחשוב שאני רוצה לחזור בתשובה, לכן לא לקחתי את מס' הטלפון של הארגון... רק סתם מענין לשמוע דברים לא מוכרים..." אמר.

רגלו הימנית של נפתלי לא חזרה לתפקוד מלא והוא צלע קשות. שמונה שנים חלפו...

יום אחד נסע נפתלי עם 3 בניו לים. הילדים נכנסו הוא עקב אחריהם אבל מהר מאוד הם נעלמו מעיניו בתוך ים האנשים ששהה במים. הוא ניסה לתור אחריהם כשהוא מרגיע את עצמו: "לא נורא, שמוליק הוא ילד אחראי ובוודאי שומר עליהם היטב".

ופתאום הוא רואה את שמוליק ואחריו הבן הקטן והוא מבוהל כולו.

"אבא, יוחנן אמר לי שהוא יודע לשחות, הוא רצה לשחות רחוק ולא הרשיתי לו, הוא אמר שהוא כן ישחה ופתאום הוא נעלם, אני לא יודע איפה הוא".

נפתלי נלחץ והחל לחפש את בנו כשלפתע הוא שומע את קולו של המציל: "הילד עם החולצה הירוקה, להתקרב בבקשה".

נפתלי קפא, יוחנן הגיע היום עם חולצה ירוקה, מבטו הרחיק קרוב לשובר הגלים, ראש של ילד קטן הציץ ופתאום נעלם במים. המציל שהבחין במתרחש זינק לסירת המצילים והחל לחתור במהירות. מתח נוראי שרר בחוץ, הינצל הילד...

לאחר דקות שנראו כנצח התקרבה סירת המציל לחוף הילד הושכב על החוף.

נפתלי רץ לקראתו בבהלה "אוי ריבונו של עולם, הושיעה נא, יוחנן בן חנה לרפואה שלמה תשובה... ותפילה... וצדקה... מעבירין את רוע הגזירה!".

שלל עצות וצעקות נשמעו באוזניו: "תנשימו אותו... אמבולנס תקראו לאמבולנס..." ופתאום: "רגע, יש כאן רופא תפנו את המקום, יש פה רופא", ומישהו רץ לעבר בנו והתחיל להנשימו.

5 דקות חלפו ולאחריהן הגיע האמבולנס, יוחנן עדיין לא פקח את עיניו אולם הוא נשם בכוחות עצמו. הוא אושפז בביה"ח והרופאים אמרו שחיייו ניצלו בזכות העזרה שהוגשה לו. כשנשאל מי הנשים את בנו, לא ידע נפתלי את זהות הרופא האלמוני ומחשבה זו הטרידה אותו, אולם שכעבור יומיים הפתיע אותו מישהו.

היה זה בשעת ערב, רופא לא מוכר ולראשו כיפה גדולה וזקן קצר ניגש אליו ולחץ את ידו של נפתלי התמה "אני הרופא במחלקה האורטופדית, באתי לראות אותך, אני הייתי בים כשהבן שלך טבע".

"והצלת אותו? אתה היית זה שהצלת אותו?" נפתלי היה נרגש וקם ממקומו "איני יודע כיצד להודות

לך, נס גדול היה לנו שהיית בדיוק במקום..."

הרופא חייר: "באמת נס, אבל אני מוכרח לומר לך שאתה היית השליח הראשון, אינך מכיר אותי? גם אני לא זיהיתי אותך בהתחלה אך כשראיתי אותך צולע אחרי האלונקה, התחוויר לי הכל בבת אחת, אני הוא הרופא שהטריד אותך בשאלות כשהיית מאושפז, והפרעתי לך בלימוד, ראיתי שאינך שבע רצון מהשאלות שלי, אבל משהו פנימי משך אותי ולא יכולתי להפסיק, אח"כ עזבת את המחלקה אבל התשובות לחלחלו בי פנימה יחד עם עשרות שאלות נוספות ותבעו את התשובה המתאימה, מאוחר יותר פניתי לסמינר. הרבה זמן לקחה לי הדרך שהייתה זרועה בהרבה תהיות ולבטים, אבל הנבטים הראשונים הנצו אז כשראיתך ובזכותך זכיתי להגיע דווקא לחוף הנפרד, ובזכותך הייתי במקום דווקא כשהילד שלך טבע... אתה הצלת... אני הצלתי... בזכותך, בזכותי".

הלכות ברכות שונות

פינת ההלכה

ברכה ו':

השאלה: בחלק מספרי ההלכה (חזו"ע שנת לרסל" עובדיה יוסף ח"צ עמ' פז, ילקו"י שנת סי' רעב עמ' תקפג סי' יב) כתוב שהינות שבהכשרים אשכנזיים לא טובים לספרדים ואי אפשר לברך עליהם "בורא פרי הגפן" בשל כמות אחוזי היין הנמוכים בבקבוק, אז מה קורה היום? האם עדיין יש בעיה? וכן אם כתוב על הבקבוק שהיין טוב גם "לפי שיטת הבית יוסף" האם הוא טוב לספרדים?

הדין ההלכתי: מקור הדין – בגמרא בבא בתרא (לז: [ישנו דיון כמה מים מותר להוסיף ליין כדי שברכתו תהיה עדיין "בורא פרי הגפן" ולא "שהכל"]:] אמר רבא לכל הדעות אם הוסיף 3 כוסות מים ל- 1 כוס יין, יש לו דין של יין וברכתו "הגפן" וזה למנהגם שהיו מוהלים כוס יין ב- 3 כוסות מים כדי להחלישו שיהיה ראוי לשתיה (נלשון הגמרא כתוב אם הוסיף לשמיר יין 3 כוסות מים ומלא 4 כוסות).

דעות הראשונים: הרא"ש (ב"ב פ"א סי' ט), הר"ף (ברכות פ"א בסופו) והרמב"ם (ברכות פ"א סי' ט) פסקו כדן זה שניתן לערבב ביחס של 1/4 יין ו- 3/4 מים וברכתו עדיין תהיה "הגפן".

מכל מקום מוסיף רבינו יונה על הר"ף שמה שהותר לערבב הנ"ל זה היה ביינות שלהם שהיו חזקים אבל בזמננו שהיינות חלשים אין אפשרות למהול ברמה זו, היות וזה לא יחשב יין. אם כן כמה מים מותר להוסיף בכל זאת? כתב האגור בשם שו"ת המהר"ל: אפשר למהול כל זמן שמרגישים טעם יין ושנהוג באותו מקום לעשות כן.

השולחן ערוך: פסק (אור"ח סי' רד סי' ח): (הלשון המקורי בשולחן ערוך: שמרי יין שנתן בהם מים אם נתן ג' מידות מים ומלא ד' מידות) אם מהל כוס של יין עם 3 כוסות מים הוה לה כיון מזוג ומברך "בורא פרי הגפן" ואם מהל בשיעור גדול יותר של מים מברך "שהכל", וזה ביינות שלהם שהיו חזקים אבל ביינות שלנו שאינם חזקים כל כך, נראה שמשערים כשיעור שמוזגים יין באותו מקום.

הרמ"א: פסק (סג): ובלבד שלא יהיה היין אחד משהו אז ודאי בטל (הרמ"א מצבסם על דברי האגור ומהרי"ל הג"ל שהביאו כן והרמ"א ביו"ד סי' קכח סי' ח והשו"ע סי' קלד סי' ה הלכות יין נסך).

ולפי זה יש מחלוקת בין השולחן ערוך (ספרדים) להרמ"א (אשכנזים) לגבי שיעור המים ביין:

(וכל זה לפי הריטב"א, עולת תמיד וערוך השולחן וכל שאר האחרונים שלא מחלקים בין שמרי יין ליין אצל לפי משנ"ב והגר"א אין מחלוקת בין שו"ע להרמ"א שהשו"ע דיבר בשמרי יין שסם הכמות גדולה יותר והרמ"א דיבר בערבוב יין עם מים שסם השיעור פחות יותר אמנם שו"ע יו"ד סי' קלד הלכות יין נסך פסק, לילקו"י יש שיטה אחרת הרמ"א מודה לשו"ע שהשעור כהמנהג למזוג בלאותו מקום אלא שאם ימזגו בשעור פחות אזי השיעור הגמול ביותר 1/6).

*** הרמ"א (אשכנזים):** אפשר למהול חלק אחד של יין ב-6 חלקים של מים וזה עדיין נקרא יין דהיינו 17% לערך. (כן פסק משנה ברורה לחפץ חיים (סי' רד סי' לב) על פי הגר"א, הרב יצחק וייס מראשי בד"צ עדה חרדית ירושלים (שו"ת מנחת יצחק ח"ח סי' יז), הרב שמואל הלוי ואזנר (בשו"ת שצט הלוי ח"ו סי' קט סי' ז) ועוד פוסקים אשכנזים)

* שולחן ערוך (ספרדים): תלוי לפי המנהג למהול מים ביין באותו מקום.

ילקוט יוסף לרש"ל יצחק יוסף מבאר: שיש ללכת לפי מנהג רוב העולם במציגת יין, וכיום רוב העולם מוזגים רוב יין כנגד מיעוט מים.

אלו הפוסקים שמסבירים בשולחן ערוך שצריך שיהיה רוב יין: הפרי מגדים (א"א סי' רד סי' טז), כף החיים סופר (סי' רד סי' לב), מר"ן הרש"ל עובדיה יוסף (שו"ת חזון עובדיה כרך א חלק א סי' ג, חזו"ע שנת ח"צ עמ' פז מר"ן הרש"ל יצחק יוסף (ילקו"י שנת סי' רעב עמ' תקפג סי' יב), הרה"ג שלמה מחפוד, הרש"ל צד דוד יוסף (הלכה זכורה סי' רד סי' יז), הרה"ג בן ציון אבא שאול (שו"ת אור לציון ח"ב סי' כ סי' ז), הרה"ג שלום משאש רבה של עדת מרוקו (שו"ת שמש ומגן ח"ב סי' עג אות ז) הרש"ל צ שלמה משה עמר (שו"ת מלאכת שלמה דעניני כשרות ח"א סי' ה) ועוד רבים מהפוסקים הספרדים. (ילקוט יוסף שנת הג"ל עמ' תקפח) – הסביר שמה שכתב שולחן ערוך ביין נסך ששיעור שיטת הוא לא לעניין לצדק על זה "בורא פרי הגפן" אלא שיש כאן יין שמעורב עם הרבה מים אך הוא לא התבטל שם, ונאסר יין זה שכתוב

המצב שהיה בעבר: ההשגחות הספרדיות [בד"צ בית יוסף, בד"צ יורה דעה] דאגו שביין אכן יהיה רוב יין, ההשגחות האשכנזיות [חלקן] נהגו לפי הרמ"א ושמו בבקבוקים 17%-20% יין והשאר מים. וגם כשהיה כתוב שזה טוב לפי "בית יוסף" יכול להיות שהכוונה איך שהם מבינים אותו ולא כפוסקים הספרדיים [רוב יין].

המצב היום: כל היקבים עברו שינוי וכל היינות כבר מס' שנים מיוצרים ברוב יין –

והם טובים אף לספרדים [כמפורט להלן]

הסיבות לשינוי – צעקת מר"ן הרשל"צ עובדיה יוסף לפני עשרות שנים לציבור הספרדי בהקשר להשגחות האשכנזיות ביין שלא טוב לספרדים, הדירה ספרדים רבים מלקנות יינות אלו והיקבים שלא רצו להפסיד ציבור גדול זה התאימו עצמם לרוב יין [ס'ת חזון עוזדיה כד' א' חלק א' סי' ו].

הצליחו להביא ענבים ממדינות שונות בעלות זולה במשך כל השנה כפי שאנו רואים זאת גם בשווקים – התפתח ציבור איכותי עם דרישה לשתות יין איכותי ולא עם רוב מים ותמציות וסוכר שניסו על כך. גם בפוסקים האשכנזים יש שקמו ודרשו רוב יין בגלל שהיין היום חלוש ולא קיבלו את השיטה ש"מכסים" על רוב מים עם תמציות וסוכר וקוראים לזה יין [ס' אשרי האיש ח"צ עמ' עה דס'ס מר"ן הרב יוסף שלום אלשיך, הרב השטרנבוך משה דס'ת תשובות והנהגות ח"ה סי' עז].

אנו התקשרנו לכל נותני ההשגחות [יפורטו בהמשך] **על היין ובדקנו איתם מה אחוז היין והמים שהם מאשרים לייקבים כדי שייחשב יין** [כמו כן הצלבנו את המידע עם הרב פנחס גרינברג מיישיבת מיר בירושלים שגם עשה מחקר זה בשנת תשע"ז ונתפרסם בקובץ הלל שנה יג' גיליון נא טבת תשע"ט והנתונים יצאו זהים ברמה כללית, כמו כן הוא הציג את הנתונים בפני הרשל"צ יצחק יוסף בחודש שבט תשע"ז שאמר לו שאם אלו הנתונים הוא סומך עליהם ואפשר לברך "הגפן" על כל יין, וכן העיד הרשל"צ שלמה משה עמר שכל היינות הם עם רוב יין וטובים לספרדים כבר משנת תשע"ט [ס'ת מלכת שלמה דס] להלן התוצאות הכלליות:

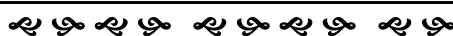
- **יין יבש – בד"כ ללא תוספת של מים כלל.**
- **יין מתוק – 70% עד 80% יין והשאר מים.**
- **מיץ ענבים – 70% עד 80%** [במיץ ענבים יש הסוברים שאפילו מעט מים יכולים לפגום בטעמו של היין ולכן עדיף לקחת מיץ ענבים שכתוב עליו 100% טבעי/יין, ויש הרבה כאלה היום בזמניות ובמחיר נמוך ובכל סוגי ההשגחות המהודרות]. (הרשל"צ דוד יוסף [הלכה כדורה סי' ד' כ"ז], הגאון מר"ן הרב יוסף שלום אלישיב, הגאון הרב שלמה זלמן אוירבך [הוצאו דקוץ הלל הנ"ל עמ' קג], הרב משה שטרנבוך [ס'ת תשובות והנהגות ח"ה סי' פח] עולת התמיד [סי' ד' כ"ק ז], ערוך השולחן [סי' ד' כ"ד–ז]).

בכל הנ"ל אפשר לברך "בורא פרי הגפן" לאשכנזים וספרדים כאחד, כשהיין בהשגחה מהודרת.
להלן אחוזי היין לפי השגחות [המנימום לפחות]

- * **בד"צ עידה חרדית ירושלים** – מחייבים רוב חשוב של יין דהיינו 70% במיץ ענבים, 70% יין מתוק, 70% ביין יבש אך במציאות שמים 100% יין.
- * **בד"צ מחזיקי הדת – בעלז** – מחייבים במיץ ענבים – 80% יין, יין מתוק ויין יבש 100% יין.
- * **חוג חתם סופר בני ברק. (העגולה)** – ביין מתוק 66%, ביין יבש 100% [מיץ ענבים אין להם].
- * **הרב אברהם דב אורבך רב ואב"ד טבריה** – מחייבים ביין יבש וחצי יבש 100% יין [שאר יינות אין להם].
- * **בד"צ בית יוסף** – מחייבים 80% במיץ ענבים, 80% ביין מתוק, ביין יבש 80% אך במציאות 100% יין [ע"פ הוראת הרשל"צ עובדיה יוסף לבד"צ בית יוסף [הוצאו דקוץ בית הלל עמ' קג]].
- * **בד"צ יורה דעה הרב מחפוד** – מחייבים 70% במיץ ענבים, 70% ביין מתוק, 70% ביין יבש ובמציאות 100%.
- * **בד"צ הרב רובין רחובות** – מחייבים 100% יין בכל סוגי היינות.
- * **הרבנות הראשית לישראל** – מחייבים מעל 51% יין בכל היינות.
- ולהלן הכשרויות שברר גוף חיצוני [הרב פנחס שינברג – בקובץ הלל]: * חב"ד-ליובאוויטש – מחייבים 55% יין * אגודת ישראל – מחייבים 55% יין. * כשרות O.U. – מחייבים 60% יין.

מסקנה להלכה: כיום [בשנים האחרונות] כל היינות דהיינו מיץ ענבים, יין מתוק ויין יבש יש בהן רוב יין והם טובים לאשכנזים וספרדים כאחד [בכשרות מהודרת].

מקורות: ס'ת חזון עוזדיה כד' א' חלק א' סי' ו, חז"ע שנת הרשל"צ עובדיה יוסף ח"ב עמ' פז, ילקו"י שנת לרשל"צ יצחק יוסף כד' ח"ג סי' רעב סי"ב, מאמרו מחקר הרב פנחס גרינברג דקוץ בית הלל [שנסת העמקים] שנה יג' גיליון נא טבת תשע"ט שהרב הנ"ל הביא דברים אלו לפני הרשל"צ הגאון יצחק יוסף ואישרם, וכן הרשל"צ שלמה משה עמר דס'ת מלכת שלמה דס.